

Consultatie Integraal Financieel Beeld

Analyse van de reacties

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag

April 2021

Inhoud

1	Inleiding & Conclusies	3
1.1	Inleiding	3
1.2	Resultaten	3
1.3	Conclusie.....	4
2	Verdieping	5
2.1	Consultatiereactie over proces van totstandkoming Integraal Financieel Beeld	5
2.2	Consultatiereactie over bruikbaarheid voor bestuurlijke duiding van het rapport	7
2.3	Consultatiereactie over Invoeringskosten	9
2.4	Consultatiereactie over Structurele effecten	11
2.5	Ontbrekende onderdelen in het Integraal Financieel Beeld Omgevingswet.....	15
3	Verantwoording	16
3.1	Proces	16
3.2	Bestuurlijk vervolg	16
3.3	Reacties	16

1 Inleiding & Conclusies

1.1 Inleiding

Conform de afspraak in de Algemene Ledenvergadering van 25 september 2020, naar aanleiding van de motie “Budgetneutrale Overgang” is een gemeentebrede consultatie gedaan om duiding te geven aan het Integraal Financieel Beeld Omgevingswet (IFB), dat door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op 12 maart aan beide Kamers is aangeboden. Het voorliggende rapport geeft de uitkomsten van deze consultatie.

De eerste observatie uit de consultatie, die heeft gelopen van 15 maart tot en met 2 april 2021, is dat er brede aandacht is voor het onderwerp: meer dan 100 gemeenten plus een aantal Omgevingsdiensten en een Veiligheidsregio¹ hebben op de consultatie gereageerd: het onderwerp leeft. Naast het grote aantal reacties, valt ook op dat veel gebruik is gemaakt van de mogelijkheid om toelichtingen te geven bij de ingevulde antwoorden. Daar is steeds door twee derde of meer van de respondenten een inhoudelijk antwoord gegeven.

1.2 Resultaten

In de consultatie is antwoord gezocht op drie hoofdvragen:

1. Kunnen we het rapport Integraal Financieel Beeld Omgevingswet vanuit het gemeentelijk domein gebruiken in de bestuurlijke discussie over financiën? Het antwoord daarop is een voorzichtig “Ja”.
2. Geeft het rapport IFB een goed beeld van de invoeringskosten bij gemeenten? Het antwoord hierop is een duidelijk “Ja”. De gerapporteerde invoeringskosten van EUR 1,1 à 1,7 miljard wordt gezien als realistisch (voor het landelijke getal) en herkenbaar (voor de lokale situatie).
3. Geeft het rapport IFB een goed beeld van de structurele effecten bij gemeenten? Het antwoord hierop is eigenlijk: “we weten het niet”. Voor de respondenten is het lastig op dit moment de structurele effecten te overzien, maar ook de beleidskeuzes die aan deze effecten ten grondslag liggen, zijn nog niet gemaakt. Daardoor is het lastig in te schatten of de in het rapport IFB genoemde bandbreedte van effecten (van EUR -/- 34 miljoen tot EUR 168 miljoen op jaarbasis) een goed beeld geeft. Daarbij prevaleert de verwachting dat de eigen lokale effecten eerder aan de onderkant van deze bandbreedte zitten dan aan de bovenkant.

¹ waar in het vervolg van dit verslag gesproken wordt van gemeenten als respondent, kunt u lezen: gemeenten, omgevingsdiensten en veiligheidsregio's.

1.3 Conclusie

Met deze antwoorden kan uit het rapport Integraal Financieel Beeld Omgevingswet en de gemeentelijke consultatie gezamenlijk het volgende geconcludeerd worden:

De invoeringskosten voor de stelselwijziging zijn hoog en worden breed herkend. De structurele effecten van de stelselwijziging zijn nog ver weg, van veel factoren afhankelijk (zowel binnen als buiten de invloed van de gemeente), en worden niet verwacht voldoende positief te zijn om de invoeringskosten te compenseren, zoals in de eerdere bestuursakkoorden afgesproken. Een terugverdientijd binnen 10 jaar na invoering van de wet is voor gemeenten, gezien de hoge invoeringskosten, de verwachte beleidsgedreven keuzes en de daarmee samenhangende lage mogelijke positieve effecten op lange termijn, onhaalbaar.

Uit de consultatie komt een dringend beroep naar voren om nu iets te doen aan de financiële zorgen van gemeenten ten aanzien van de stelselwijziging. Het is de gemeenten duidelijk dat de invoeringskosten veel hoger zijn dan eerder werd verwacht. Dit blijkt uit de onderzoeken en wordt bevestigd door de consultatie. Deze invoeringskosten leggen nu druk op de gemeentelijke financiën. Gemeenten hebben niet de financiële ruimte om deze druk te accommoderen, en dit zal zonder maatregelen leiden tot een 'beperkte invoering'. Daarnaast komt uit de consultatie een belangrijk signaal dat het Integraal Financieel Beeld nog te veel onzekerheden en te grote bandbreedtes bevat, vooral ten aanzien van de structurele effecten, om nu al uitspraken over de lange termijn te kunnen doen. De ontwikkelingen zullen in de komende jaren nauwgezet gemonitord moeten worden. De huidige inschatting is dat de effecten zoals ze nu in het Integraal Financieel Beeld zijn weergegeven te optimistisch worden ingeschat.

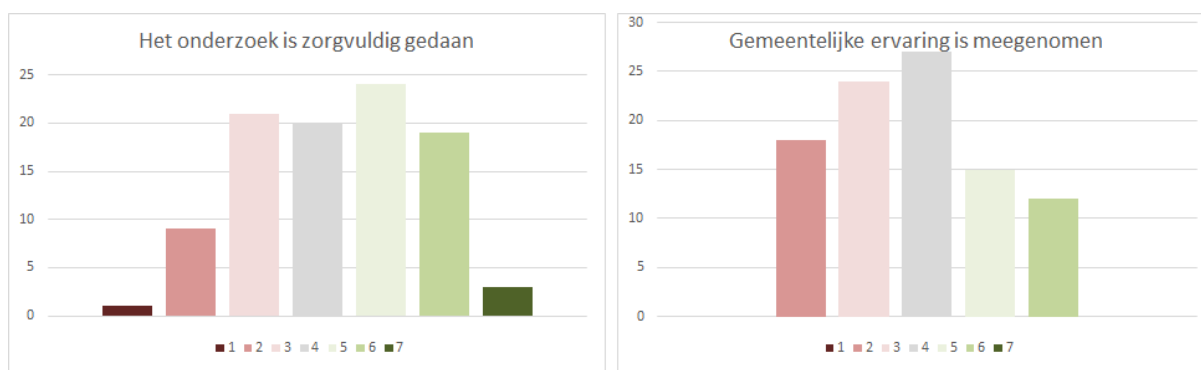
“Hopelijk geeft het IFB het Rijk (sic) een vertrouwensvol beeld, waardoor de gemeenten alsnog gecompenseerd gaan worden in de algemene uitkering. Anders voorzie ik dat de geest van de Omgevingswet in de fles blijft!”

2 Verdieping

2.1 Consultatiereactie over proces van totstandkoming Integraal Financieel Beeld

Gemeenten hebben over het algemeen vertrouwen in de zorgvuldigheid van het proces van totstandkoming van het Integraal Financieel Beeld (IFB).

Gemiddeld scoren gemeenten een 4,3 op een schaal van 1 tot 7, waarbij van de 97 reacties 31 gemeenten onder het gemiddelde zitten en 46 gemeenten boven het gemiddelde zitten. Ook hebben gemeenten over het algemeen minder vertrouwen in de gemeentelijke inbreng in de totstandkoming van het IFB. Gemeenten scoren gemiddeld 3,8 op een schaal van 1 tot 7, waarbij van de 96 reacties 42 gemeenten onder het gemiddelde zitten en 27 gemeenten erboven.

	Gemiddelde score	Aantal reacties	Aantal gemeenten onder gemiddelde	Aantal gemeenten op gemiddelde	Aantal gemeenten boven gemiddelde
Zorgvuldigheid van proces totstandkoming	4,3	97	31	20	46
Gemeentelijke inbreng in totstandkoming	3,8	96	42	27	27

Veel gemeenten hebben gebruik gemaakt van de optie om een toelichting te geven bij hun antwoorden: 69 gemeenten hebben dat gedaan bij de vraag over de zorgvuldigheid van het proces van totstandkoming en 65 bij de vraag over het vertrouwen in de inbreng van gemeenten bij totstandkoming van het IFB. De gegeven toelichtingen geven meer context en inzicht bij de gegeven waardering.

Gemeenten putten vertrouwen uit het aantal onderzoeken dat ten grondslag ligt aan het IFB (13x). Gemeenten geven aan dat ze vertrouwen hebben in de intenties en deskundigheid van de onderzoeksbureaus (22x) maar dat het IFB gestoeld is op de kennis van nu waardoor er gewerkt moet worden met aannames. Deze onzekerheden leiden in combinatie met de grote bandbreedtes

tot zorgen bij gemeenten (22x). Ook leidt de beperkte reikwijdte van de onderzoeksvraag (zonder Wkb en participatie) niet tot de gewenste integraliteit van het resultaat (9x).

“Wat bekend is, is geloof ik wel zorgvuldig tot stand gekomen. Maar de bandbreedtes zijn erg ruim en een aantal zaken die niet meegenomen zijn hebben wel effect, zoals de Wkb en participatie (minimaal meegenomen). Daarmee is er volgens mij geen voldoende volledig beeld.”

Hoewel gemeenten aangeven wel vertrouwen te hebben in het proces van totstandkoming, geven zij ook aan weinig zicht te hebben op dat proces (7x). Uit het IFB wordt onvoldoende helder welke gemeenten bij welke deelonderzoeken betrokken zijn en hoe die inbreng is verwerkt (8x).

“Ik heb onvoldoende zicht op de procesmatige kant van de totstandkoming van deze rapportage om daar een oordeel over te geven. Ik lees wel in de rapportage wat onderzocht is maar niet welke partijen er wanneer over meegepraat hebben, bijvoorbeeld in een Klankbordgroep.”

Ook uiten gemeenten hun zorgen over de representativiteit van de betrokken gemeenten (10x), dit heeft te maken met de grootte van de onderzoekspopulatie, de grootte van de deelnemende gemeenten en in hoeverre de betrokken gemeenten te maken hebben met dezelfde beleidskeuzes en opgaven.

“Ik verwacht dat de gemeentelijke ervaringen zijn ingebracht. Het is echter niet duidelijk of dit ook een goede afspiegeling is van de gemeenten in NL en dat zowel de ervaringen van kleine, middelgrote en grote gemeenten zijn meegenomen in dit onderzoek.”

Ook uiten gemeenten hun zorgen over in hoeverre de gemeentelijke inbreng voldoende gebaseerd is op goed inzicht van de consequenties van de wet (8x).

“Hoe kunnen ervaringen worden ingebracht over iets wat nog niemand heeft kunnen ervaren? De praktijk is bijzonder weerbarstig. Als ik zie welke onvoorziene hobbels we nu in de praktijk moeten nemen, dan weet ik dat er nog een bijzonder lastig traject voor ons ligt.”

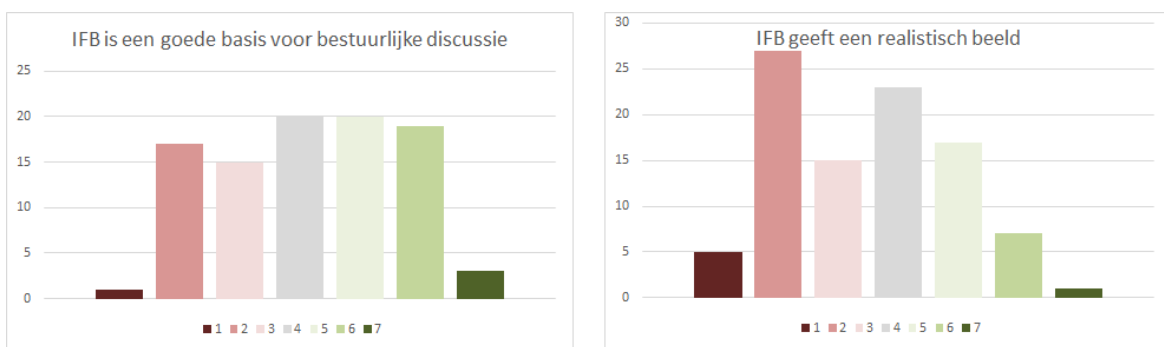
Tenslotte geven een aantal gemeenten aan dat kritische geluiden onvoldoende terug komen in de resultaten van de deelonderzoeken en daarmee in het IFB (5x).

“Het lijkt erop dat eerdere kritische geluiden niet zijn meegenomen en dat de veranderingen voor gemeenten te positief zijn berekend.”

2.2 Consultatiereactie over bruikbaarheid voor bestuurlijke duiding van het rapport

Kunnen we het rapport Integraal Financieel Beeld Omgevingswet vanuit het gemeentelijk domein gebruiken in de bestuurlijke discussie over financiën? Het antwoord daarop is een voorzichtig “ja”.

Een van de hoofdvragen in de consultatie naar het Integraal Financieel beeld is de beoordeling of het rapport een goede basis vormt om de bestuurlijke discussie mee te voeren. Op een schaal van 1 tot 7 ('geen basis' tot 'erg goede basis') zijn 42 antwoorden positief en 33 antwoorden negatief van het midden.

	Gemiddelde score	Aantal reacties	Aantal gemeenten onder gemiddelde	Aantal gemeenten op gemiddelde	Aantal gemeenten boven gemiddelde
Goede basis voor bestuurlijke discussie	4,2	95	33	20	42
IFB geeft een realistisch beeld	3,5	95	47	23	25

Als zorgpunten worden genoemd: de grote bandbreedtes in het rapport (11x) en onzekerheden (10x). Ook wordt aangegeven dat de effecten te optimistisch zijn ingeschat (9x). Het hoge abstractieniveau wordt ook gezien als een belemmering voor de discussie (4x). Toch laat een groot deel van de respondenten zich ook positief uit over de bruikbaarheid van het Integraal Financieel Beeld in de bestuurlijke discussie.

“Het berekend effect van het basisscenario (1) laat zien dat de Omgevingswet an sich weinig structureel effect heeft op de maatschappij. Om de verbeterdoelen te realiseren is dus de inzet van de decentrale overheden onmisbaar. Gemeenten zouden hiervoor niet financieel 'gestraft' moeten worden en de financiële ruimte moeten krijgen om volgens de bedoeling van de Omgevingswet kerninstrumenten te ontwikkelen (samenhangende benadering) en hun taken uit te voeren (VTH, uitbouw DSO). “

Een subvraag in de consultatie bij dit onderwerp is “geeft het Integraal Financieel Beeld een realistisch beeld van de financiële effecten bij gemeenten”. Kortom – zijn de cijfers overall realistisch, komen ze overeen met de gemeentelijke verwachtingen? De respondenten zijn daar niet positief over: 47 antwoorden negatief van het midden, 25 antwoorden positief van het midden.

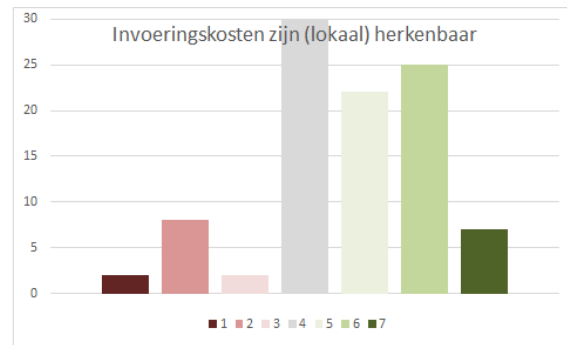
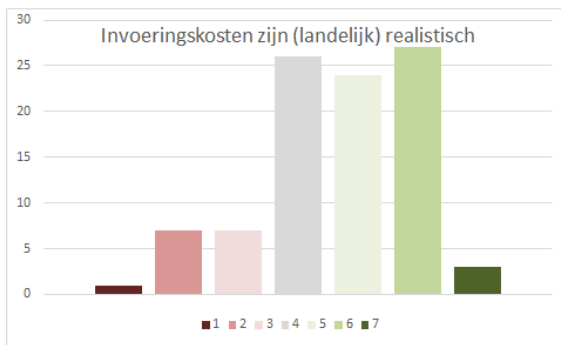
Het realisme in het Integraal Financieel Beeld wordt volgens de respondenten vooral beperkt door de onzekerheden (10x) en ruime bandbreedtes (8x), de lange periode tot aan ‘complete implementatie’ en de inspanning die daar nog bij hoort (6x). Ook wordt relatief vaak genoemd dat het een omissie is dat de effecten van de Wkb niet zijn meegenomen (5x). Er wordt 16x aangegeven dat het Integraal Financieel Beeld te optimistisch is. Er is overigens ook een incidenteel tegengeluid:

“Ik ben niet zo negatief. Er is een aantal aanwijsbare plekken waar extra kosten gemaakt moeten worden, maar op veel andere effecten heb je zelf invloed. Denk aan invulling vooroverleg en participatie: dat kan je zo gek maken als je zelf wil. Ik zie het voor een belangrijk deel als een verandering in werken, niet zo zeer in meer werk.”

2.3 Consultatiereactie over Invoeringskosten

Geeft het rapport IFB een goed beeld van de invoeringskosten bij gemeenten? Het antwoord hierop is een duidelijk “Ja”. De gerapporteerde invoeringskosten van EUR 1,1 à 1,7 miljard wordt gezien als realistisch (voor het landelijke getal) en herkenbaar (voor de lokale situatie).

Gemeenten vinden de invoeringskosten uit het Integraal Financieel Beeld (IFB) over het algemeen realistisch en herkenbaar. Realistisch houdt in dat gemeenten inschatten of de cijfers uit het IFB voor het landelijk beeld realistisch lijken, herkenbaar houdt in dat de gemeente de cijfers uit het IFB ook uit hun eigen praktijk herkennen. Gemiddeld scoren gemeenten een 4,7 op een schaal van 1 tot 7 voor zowel de vraag of de cijfers realistisch zijn als de vraag of de cijfers herkenbaar zijn.

	Gemiddelde score	Aantal reacties	Aantal gemeenten onder gemiddelde	Aantal gemeenten op gemiddelde	Aantal gemeenten boven gemiddelde
Realistisch	4,7	95	15	26	54
Herkenbaar	4,7	96	12	30	54

Veel gemeenten hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een toelichting te geven, 66 gemeenten hebben toelichting gegeven bij de vraag over realisme en 67 gemeenten hebben toelichting gegeven bij de vraag over herkenbaarheid. De gegeven toelichting geeft meer context en inzicht bij de gegeven waardering.

Gemeenten geven aan dat zij het lastig vinden om in te schatten of de weergegeven cijfers realistisch zijn voor het landelijke beeld, als reden geven zij aan dat posten op verschillende manieren wel of niet meegerekend kunnen worden waardoor het niet vergelijkbaar is (7x).

“Het is wel lastig om gegevens van gemeenten te vergelijken. Iedereen rekent bepaalde kosten weer anders toe aan het programma Omgevingswet, of juist niet. Bepaalde kosten worden ook niet gedekt vanuit het programma Omgevingswet. Sommige werkzaamheden worden gezien als een onderdeel van de bedrijfsvoering.”

Daarnaast geven gemeenten aan dat ze het onderwerp transitiekosten missen in het IFB (3x) en dat de transitiekosten die er wel in staan te laag worden ingeschat (4x).

“Met als leidraad doen wat minimaal moet ligt er na 1 januari 2022 nog een grote opgave voor onze gemeente. Bovendien zie ik nergens terugkomen dat we ons wel kunnen voorbereiden, maar dat we in 2022/2023 pas echt inzicht gaan krijgen in wat de OW betekent. Met vallen en opstaan. En ook dat zal meer geld kosten ten opzichte van werken met bekende instrumenten en systemen.”

Gemeenten geven als onderbouwing van de herkenbaarheid van de invoeringskosten uit het IFB dat zij deze kosten herkennen uit het Financieel Dialoogmodel (7x). Daarnaast geven veel gemeenten in hun toelichting de stand van zaken in hun gemeente, die zij kunnen vertalen naar kosten die herkend worden in het IFB.

Een opvallend en zorgelijk signaal dat uit de antwoorden naar voren komt is dat een aantal gemeenten aangeeft (9x) dat zij de capaciteit of het budget dat zij denken nodig te hebben niet vrij kunnen maken.

“In de praktijk is een fractie van deze invoeringskosten beschikbaar gesteld. Dit zal in veel gemeenten de praktijk zijn.”

Een aantal gemeenten geeft aan dat zij hoger uitkomen dan de aangegeven marges in het IFB (13x), waarvan een deel hier een reden voor geeft (7x): hun gemeente heeft een grotere maatschappelijke opgave, de gemeente rekent meer opleidingskosten of de gemeente komt hoger uit doordat zij de extra lasten van andere afdelingen in de organisatie meerekent. Gemeenten geven ook aan dat de invoeringskosten door het uitstel van de Omgevingswet zijn toegenomen (5x) waarbij niet in alle gevallen het budget voor de invoering is meegestegen.

“Echter het vorige uitstel heeft niet geleid tot een verruiming van het totale budget. Verder zit zoals altijd het venijn in de staart. Bv we dachten aan het begin nog in 4 tot 5 jaar het omgevingsplan gevuld te kunnen hebben. We weten nu dat we de volle acht jaar nodig hebben, omdat we niet de capaciteit en middelen vrij kunnen maken gezien de omvang en complexiteit van de opgave.”

Een aantal gemeenten geeft aan dat zij lager uitkomen dan de marges in het IFB (7x), waarvan 3 gemeenten hiervoor een verklaring geven: zij hebben een lagere ambitie of hebben juist een kleinere veranderopgave doordat zij al volgens bepaalde processen werken.

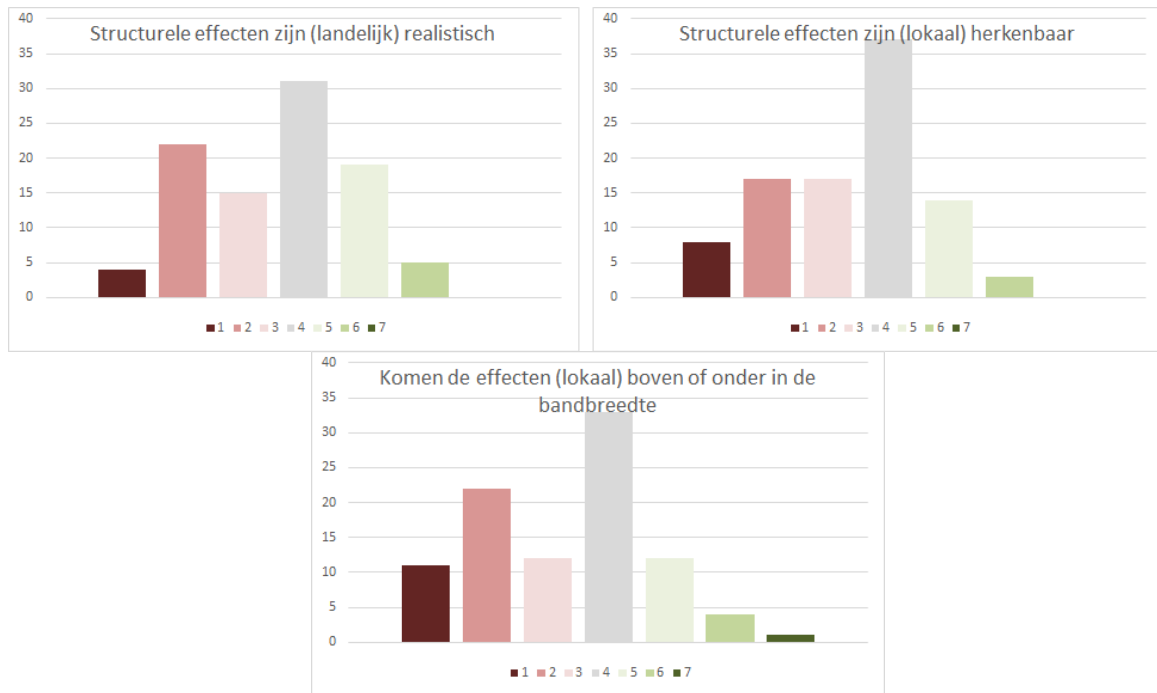
“We zijn niet een hele ambitieuze gemeente. Hebben bv. ook niet ingezet op voortrekkersrol bij plan en visie en beperkt programmteam, dus ik denk dat er vergelijkbare gemeenten zijn die meer hebben uitgegeven.”

2.4 Consultatiereactie over Structurele effecten

Geeft het rapport IFB een goed beeld van de structurele effecten bij gemeenten? Het antwoord hierop is overwegend “nee”.

Naast de invoeringskosten is in de consultatie ook gevraagd naar het realisme en de herkenbaarheid van de in de onderzoeken verwachte structurele effecten. Op een schaal van 1 tot 7 ('niet realistisch' 'niet herkenbaar' tot 'geheel realistisch' 'geheel herkenbaar') is dit door de respondenten aangegeven. Daarnaast is er gevraagd of gemeenten verwachten dat hun structurele situatie onder of bovenin de bandbreedte van de structurele effecten in het Integraal Financieel Beeld gaan vallen.

Iets minder dan de helft van de gemeenten (41 en 42) vindt de structurele effecten in het Integraal Financieel Beeld niet realistisch en/of herkenbaar. Ongeveer een derde van de gemeenten (31 en 37) waarden het realisme en herkenbaarheid van de cijfers noch negatief noch positief. Bijna de helft van de gemeenten (45) verwacht dat de structurele effecten onderin de bandbreedten uit het rapport gaan vallen.

	Gemiddelde score	Aantal reacties	Aantal gemeenten onder gemiddelde	Aantal gemeenten op gemiddelde	Aantal gemeenten boven gemiddelde
Realistisch	3,56	96	41	31	24
Herkenbaar	3,43	96	42	37	17

	Gemiddelde score	Aantal reacties	Aantal gemeenten onder gemiddelde	Aantal gemeenten op gemiddelde	Aantal gemeenten boven gemiddelde
Komen de effecten (lokaal) boven of onder in de bandbreedte?	3,31	95	45	33	17

Deze uitkomst laat zien dat gemeenten in hun reactie op de consultatie een aantal vraagtekens zetten bij het realisme en de herkenbaarheid van de structurele effecten zoals benoemd in het Integraal Financieel Beeld. Hierbij herkent een deel van de gemeenten de effecten uit het IFB grotendeels. Onder andere door de grote marge verwachten ze wel binnen de genoemde bandbreedten te vallen. Gemeenten die een (groot) deel van de benoemde effecten niet herkennen of verwachten dat deze realistisch zijn hebben ook twijfels bij de in het IFB genoemde bandbreedten. De twijfel zit hierbij met name in de mogelijkheid dat de baten en positieve cijfers bovenin de bandbreedten realistisch / realiseerbaar zijn.

Veel gemeenten hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een toelichting te geven bij de waardering die zij geven voor inschatting over het realisme en de herkenbaarheid van de cijfers over de structurele effecten in het Integraal Financieel Beeld. Voor de vraag of de geschatte cijfers realistisch is door 78 respondenten een toelichting ingevuld. Voor de vraag over de herkenbaarheid voor de eigen gemeenten is dit door 75 respondenten gedaan.

De gegeven toelichting geeft meer context en inzicht bij de gegeven waardering. Veel terugkerend in de toelichtingen op de vragen over de structurele effecten zijn de grote hoeveelheid aan variabelen en de hoge mate van onzekerheid over de vorm en hoogte van de structurele effecten. Dit maakt dat veel gemeenten het lastig vinden iets te zeggen over de herkenbaarheid en het realisme van de structurele effecten. Doordat deze effecten voor het overgrote deel (ver) in de toekomst liggen is de onzekerheid erover groot. Ook zien gemeenten een sterke afhankelijkheid van de te maken beleid- en inrichtingskeuzes.

Een groot deel (22) van de gemeenten onder het gemiddelde herkent een deel van de genoemde effecten niet en/of hebben grote twijfels bij het realisme van de positieve effecten en de bovenkant van de bandbreedten. Met name de besparingseffecten worden gezien als minimaal of theoretisch. Positieve effecten zijn, als ze al gezien worden, ver aan de horizon en te sterk afhankelijk van beleidskeuzes van de gemeente. Zo wordt bijvoorbeeld genoemd door gemeenten dat het vereenvoudigen van de Omgevingsplansystematiek tot minder ruimtelijke processen zou moeten leiden niet wordt herkend. Een andere belangrijke baten, een uitgebouwd DSO, is op dit moment nog verre van gereed en realisatie hiervan schuift steeds verder de toekomst in. Gemeenten benoemen dat ze hiermee de belangrijkste baten verder de toekomst in zien schuiven en onzekerheid over een positief eindplaatje zien toenemen.

Veel (16) gemeenten op het gemiddelde (score = 4) geven aan dat ze het lastig vinden iets te zeggen over de structurele effecten. Er wordt aangehaald dat beleidsneutraal overgaan de focus heeft en dat de structurele effecten nog ver in de toekomst liggen. Doordat er weinig praktijkervaring is en de onderzoeken veel gebruik maken van aannames zien zij de effecten van de Omgevingswet op de lange termijn als hoogst onzeker.

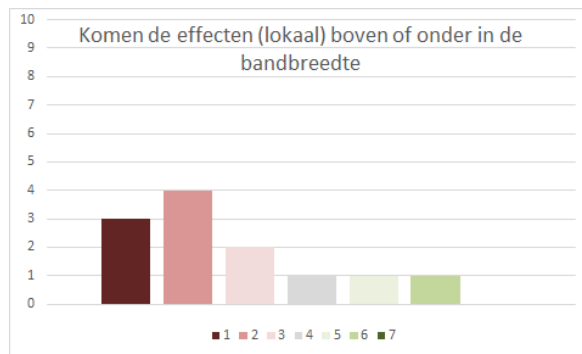
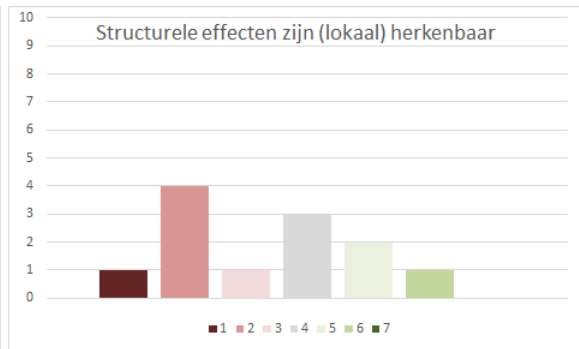
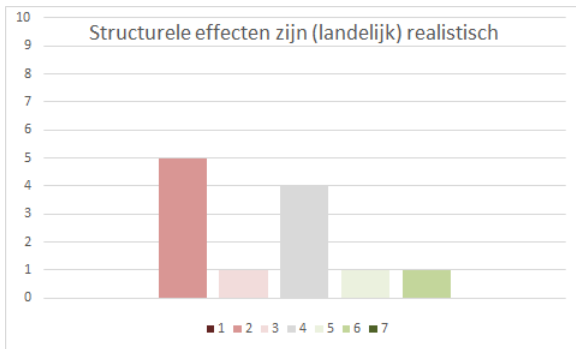
“Deze cijfers met dit abstractieniveau zijn niet zo te beoordelen. Daarom willen wij eigenlijk geen reactie invullen. Omdat dit niet mogelijk is, hebben wij voor het 'midden' gekozen. Dit geldt ook voor de antwoorden op de vragen 9 en 10. In geen van onze scenario's komen

wij nu positief uit. Mogelijk is dit haalbaar als het DSO verder (volledig) wordt uitgebouwd en we kiezen voor een puur financieel benadering bij de lokale beleidskeuzes.”

Van de gemeenten die aangeven dat ze het beeld realistisch en herkenbaar vinden geeft een groot deel (7) aan dat ze dit doen omdat de bandbreedten groot zijn en het volgens hen wel waarschijnlijk is dat de effecten hier binnen gaan vallen. Waar de effecten dan precies uit gaan komen blijft ook voor veel gemeenten in deze categorie nog onzeker. Wel zien meer gemeenten (7) zichzelf eerder onder in de bandbreedten eindigen dan bovenin.

“De gemeente [...] heeft gekozen voor een kwalitatieve implementatie waarbij een goede dienstverlening voorop staat. Er is niet gekozen voor een business case gedreven aanpak geënt op terugverdienen. Verwachting is dat door de ruime marges dat moet lukken, verwachting is wel dat we eerder aan de onderkant dan aan de bovenkant komen.”

De structurele effecten hangen voor een individuele gemeente sterk af van de ontwikkeling en keuzes van de decentrale beleidsruimte. Ook landelijk heeft dat veel impact. Om te kijken in hoeverre hier binnen het gemeentelijk veld al goed zicht op is, is gemeenten gevraagd of zij al ‘zicht hebben op de beleidskeuzes die ze gaan maken en de structurele effecten die hiermee gemoeid zijn’. In totaal geven 12 gemeenten aan dat ze hier al zich op hebben. De waardering van de structurele effecten is binnen deze groep niet sterk anders dan in de gehele groep. De helft van de gemeenten waardeert de geschatte structurele effecten onder gemiddeld. Drie vierde (75%) van de van de gemeenten die aangeeft de structurele effecten en beleidskeuzes inzichtelijk te hebben geeft aan dat ze verwachten onder in de bandbreedtes van het Integraal Financieel Beeld terecht te komen.

	Aantal reacties	JA	NEE	
Heeft u al zicht op de beleidskeuzes die uw gemeente gaat maken en de structurele effecten die daarmee gemoeid zijn?	96	12	84	
	Aantal reacties	Aantal gemeenten onder gemiddelde	Aantal gemeenten op gemiddelde	Aantal gemeenten boven gemiddelde
Realisme	12	6	4	2
Herkenbaarheid	12	6	3	3
Komen de effecten (lokaal) boven of onder in de bandbreedte?	12	9	1	2

2.5 Ontbrekende onderdelen in het Integraal Financieel Beeld Omgevingswet

In de consultatie is gevraagd of respondenten onderdelen missen of onvoldoende belicht vinden in het Integraal Financieel Beeld. Daar is ruim op gereageerd. De meest beschreven onderwerpen zijn:

- Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb) 27x genoemd. Het gemeentelijk domein ziet geen argumentatie om de effecten van de Wkb – die extra druk gaat leggen op de gemeentelijke financiën - los te zien van de Omgevingswet.
- Participatie, 16x genoemd. Respondenten constateren dat de effecten van het intensiveren van participatie, ook door omgevingstafels en vooroverleg, in de onderzoeksresultaten duidelijk onderschat worden.
- ICT-kosten. 13x genoemd. Er zijn zorgen over het werkelijke niveau van functionaliteit van het DSO-lv op 1 januari 2022 versus de in de onderzoeken meegenomen 'verwachte functionaliteit'. Er wordt ook verwacht dat de uitbouw meer haken en ogen zal kennen dan in de onderzoeken aangenomen. Ook wordt aangegeven dat beheerkosten en kosten voor het maken en beheren van Toepasbare regels niet of onvoldoende zijn meegenomen.²
- De transformatieperiode: 13x genoemd. Gemeenten geven aan dat er nog forse inspanningen te verwachten zijn in de transformatie, en dat ook rekening gehouden moet worden met kosten voor het operationeel houden van twee technische en juridische systemen.
- Samenwerking in de keten wordt gezien als een inspanning die in de rapporten over het hoofd gezien is.

Daarnaast wordt nog een aantal andere onderwerpen genoemd, zoals stijgende kosten voor Toezicht en Handhaving (10x - "waterbedeffect"), de veranderopgave in de geest van de wet (9x) kosten bij Omgevingsdiensten en andere uitvoeringsdiensten (8x), andere opgaven in het fysieke domein, zoals milieu, energie en bouwopgave (7x) en de aanvullingssporen (5x).

² Tegen dit laatste argument zou vanuit de onderzoeksresultaten kunnen worden ingebracht dat de beheerbijdrage DSO (ook na uitbreiding) wel zijn meegenomen in de berekeningen, alsmede kosten voor lokaal functioneel beheer, en ook kosten voor lokaal beheer van Toepasbare Regels.

3 Verantwoording

3.1 Proces

Het Integraal Financieel Beeld Omgevingswet is door de minister van BZK op 12 maart 2021 gepubliceerd en gedeeld met de Kamers (zonder bestuurlijke duiding). Op 15 maart is de consultatie over dit beeld gestart. Gemeenten en hun medewerkers zijn via verschillende kanalen, zowel het bestuurlijke als het ambtelijke, uitgenodigd om via een websurvey deel te nemen. Daartoe is het rapport beschikbaar gesteld, tezamen met een gemeentelijke leeswijzer, en een link naar de onderliggende deelrapporten.

De survey heeft van 15 maart tot 2 april open gestaan, deelnemers die zich hebben ingeschreven zijn zo nodig meerdere malen herinnerd met het verzoek om de survey op tijd terug te sturen.

3.2 Bestuurlijk vervolg

Het proces van gemeentelijke consultatie over het Integraal Financieel Beeld Omgevingswet is zo opgezet dat als eerste vastgesteld wordt of het rapport bruikbaar is: herkent het gemeentelijk domein de conclusies uit het rapport in de eigen situatie, of in de verwachting van de landelijke situatie, en kunnen deze conclusies gebruikt worden in het bestuurlijke vervolg? De websurvey geeft antwoord op deze vraag.

De volgende stap is de bestuurlijke behandeling. Eerst worden de consultatie-resultaten met de betrokken VNG-commissies (Financiën en RWM) gedeeld en besproken. Daaruit volgt een bestuurlijk advies dat door het VNG bestuur gedeeld en besproken wordt met de andere betrokken koepels (IPO en UvW) en vervolgens met de Minister wordt gedeeld. Daaruit volgt op 21 april 2021 in het Bestuurlijk Overleg een gemeenschappelijke bestuurlijke duiding van het rapport richting de Kamers.

3.3 Reacties

Binnen de reactietermijn zijn 98 bruikbare reacties ontvangen. Twee reacties van Omgevingsdiensten, eentje van een Veiligheidsregio en 95 gemeentelijke reacties. Omdat sommige respondenten meerdere gemeenten vertegenwoordigen (vanuit een samenwerkingsverband) en incidenteel meerdere reacties uit dezelfde gemeente zijn ontvangen, vertegenwoordigt de gemeentelijke respons 101 gemeenten. De antwoorden zijn als 'één per respondent' geteld.

De gemeentelijke respons laat een goede verdeling over het land zien, van G4 tot kleine landelijke gemeenten, en alles daar tussenin. Gemeenten die betrokken zijn bij de verschillende financieel georiënteerde werkgroepen en commissies van de VNG zijn oververtegenwoordigd met ruim 50% respons. Leden van NMO en de G40 werkgroep Omgevingswet zelfs met 70-75% respons. Ook de mede-ondertekenaars van de Motie Budgetneutrale Overgang hebben de survey relatief vaak ingevuld: ruim 50% van deze groep heeft gereageerd.